

Дорогоцінні перлини японської поезії

Матеріал підготувала
зав. сектору бібліотеки
Л. Ф. Лізановська

*Якщо мене хто-небудь запитась:
„Яка вона - Японії душа?",
Скажу, що схожа
На квітучих вишень в ранкових горах
Ніжний аромат!*

Мотоорі Норінага

Країна вранішнього сонця

Японію називають країною вранішнього сонця. Вона розташована на численних островах серед безкрайніх вод Тихого океану. В Японії живуть люди, які шанують красу та вміють ту красу створювати. Вони знають секрети укладання букетів ікебани, створюють декоративні сади «бонсай», а також знайомі з мистецтвом каліграфії. Чимало людей у світі насолоджуються уславленою чайною церемонією японців, захоплено спостерігають за виставами театрів «но» та «кабукі».

Культура Японії унікальна і неповторна, вона тісно пов'язана з філософією та мистецтвом, вчить думати, цінувати духовність. Цю філософію відображає японський вислів:

**Любіть природу, любіть квіти,
любіть дерева,
небо, красу у великому і малому і ви
навчитеся любити життя,
берегти людину!**

Японія - це єдина країна у світі, в історії якої існувало Міністерство поезії, країна, де при імператорському дворі протягом кількох століть були популярними поетичні конкурси, переможці яких нагороджувалися високими державними чинами, достроковим просуванням по службі тощо.

У VIII - XIIст. конкурсний іспит для претендентів на будь-яку державну посаду обов'язково передбачав написання кандидатом власного вірша на запропоновану тему. І сьогодні майже кожен японець пробує писати вірші або знає напам'ять кілька хокку, танка відомих японських поетів. Проста по формі та загадкова за змістом японська поезія має шанувальників у всьому світі.

**В моїм саду
У верховітті сливи
Оплакує кохання соловей.
Шкода,
Що я так плакати не вмію!**
Невідомий автор

Поезія в Японії завжди була одним із улюблених видів народного мистецтва. Кожен освічений японець неодмінно повинен був володіти майстерністю як каліграфії, так і віршування.

Поезія посідала важливе місце у житті японців. Перед читанням творів великих літераторів Тайської епохи люди мили руки на знак очищення перед здійсненням священного обряду.

Моя душа

Від просвітління сяє,

А місяць, мабуть, думає,

Це він

Священним саявом душу

наповняє.

Мене в дорозі дальній проводить

Зимовий місяць,

Виринувши з хмар...

Проймає вітер.

Хуга дошкуляє.

Весною – квіти,

Влітку – спів зозулі,

Яскравий місяць в небі –

восени,

А взимку – сніг,

Пречистий і холодний.

*Вірш склав дзен-буддійський
чернець Доген (1200–1253),
назвавши його «Споконвічним
образом».*

Зайду за гору,

І туди відразу

Прямує ясний місяць в

небесах –

Так кожну ніч

Проводимо ми разом.

Вірші ченця Мьое (1173–1232),

якого називають поетом місяця.

Різнovidи японської поезії

У поезії відбилася своєрідність природи та життя людей. Японська поезія дуже незвична. Вона сповнена натяків, іносказання. Почуття людини передаються не прямо, а через образи природи, окремі деталі.

До класичних жанрів японської автентичної поезії відносяться вірші у стилі «вака», що перекладається як “японська пісня”. Цей термін виник за часів Хейан. Він позначав високу поезію.

Характерною рисою японських віршів-пісень є відсутність віршованих рядків і рими, притаманних європейській поезії.

У ранньому новому часі існував також різновид нагашу в театрі кабукі, що так само називався «вака».

В стилі вака написано Гімн Японії.

вага кімі ва
тійо ні ятійо ні
садзаре ісі но
івао то наріте
коке но мусу маде

Хай наш господар
[живе] віки-вічні –
допоки галька
не стане скелею,
вкритою мохом!

Кі-но Цураюкі

866 (872 - 945)

Японський поет, літературознавець періоду Хей'ан
Кі-но Цураюкі вважався найкращим поетом Японії
свого часу. Разом з іншими упорядкував “Збірку
старих і нових японських пісень”.

Є автором “Щоденника з Тоси”, “Збірки ново-
обраних пісень”, “Збірки Цураюкі” та ін.

Кі-но Цураюкі писав у стилі *вака*.

Уявний портрет Кі-но Цураюкі (19 ст.)

Гірською вишнею
В тумані промайнула -
І роздивитись до ладу не зміг,
Та закохався
Майже до нестями!

Рукава
Свої змочили
Змерзлою водою.
Розігріє її вітер
Цією весною.

У горах сніг,
Але підніжжям гір
Вже стелиться серпанок вечорами.

Согі

Ледь-ледь світає. Весел чути сплеск,
Проте човна самого ще не видно.

Согі

До одного з жанрів японської поезії відноситься «ланцюговий вірш» - **ренга**.

У традиційній Японії відігравав роль розваги заможних і освічених верств населення.

Найбільшого розвитку мистецтво ренга досягло у **14 - 16** століттях, у самурайському середовищі. В ці часи з'явилися професійні поети, знавці ренги та різні форми проведення поетичних вечорів.

Починаючи з **17** століття традиція складання ренга занепала, у зв'язку із розвитком поезії хайку.

І талі води здалеку несуть
Села гірського аромат сливовий.

Шьохаку

Над річкою легенький вітерець
Весни прикмету –
Верб табунчик пестить.

Сочьо

Ренга зі збірки «Мінасе сан-гін хяку-ін» 1488 року

Жанр хайку з'явився за часів Едо. Він став невідомою рисою японської міської культури ХУІ – ХІХ ст. **Хоку (хайку)** - дослівно пере-кладається як «початкова фраза». Хоку – можна назвати не лише жанром літератури, його можна позиціонувати як окремий вид мистецтва.

Найбільш відомим майстром хайку, був **Мацуо Басьо** - один із кращих поетів, що працювали в цьому жанрі. Його поезія, наповнена глибоким філософським змістом, пильною увагою до внутрішнього світу, прагненням проникнути в душу явищ природи.

У творчості Мацуо Басьо здобули високе звучання події щоденного життя людини.

Мацуо Басьо

1644 – 1694

Засновник поетичної школи хоку, яка створила переворот в японській літературі.

Рік кінчивсь, а мандри ні:
далі в стоптаних сандалях,
в зношенім брилі...

Ховається за хмари часом
місяць,
щоб відпочили очі
у людей.

На голій гілці
самотній ворон тихо старіє.
Осінній вечір.

Як шумить-гуде банан,
як у кадуб капа дощ,-
чую цілу ніч.

Мандрівник - і все:
це тепер моє ім'я.
Йде осінній дощ..

Осінь-самота.
Рік ні в кого не бував,
і в мене ніхто.

**Із далеких літ
скільки всього нагадав
цей вишневий цвіт!**

**Туман і мряка
Застять Фудзіяму,
А все одно - не відвести очей!**

У багатьох хайку темою є квітка чи пташина, і зрозуміло, що «розмір» теми зовсім не свідчить про розмір поетового почуття. Адже і через тему однієї квітки чи пташини можна передати глибокі людські почуття.

Теми хайку бувають найрізноманітніші, але вони завжди пов'язані з квітами, птахами, вітром, Місяцем.

Обов'язковою складовою хайку є образи природи. Зазвичай вони пов'язані з порами року.

**Прийшла весна,
І безіменні гори
Серпанок ледь помітний
оповив.**

**Морозна ніч!
В опудала позичу,
Аби заснути, драге кімоно.**

Йоса Бусон

1716 - 1784

Японський культурний діяч, поет і художник періоду Едо. Представник поетичного жанру хайку. **Йоса Бусон** вивчав нові тенденції в образотворчому мистецтві, опанував також техніку китайського деревориту, створив велику кількість картин. Досконало володіючи майстерністю живопису, розвинув оригінальну техніку передачі кольору відтінками туші, яку відтворив у серії картин “Десять зручностей, десять приємностей”, що вважається шедевром японського інтелектуального стилю нового часу. Разом з тим, Бусон активно складав нові хайку, в яких використав мотиви японської класичної літератури й історії, а також естетичні прийоми китайської романтичної поезії.

Весняний дощ!
Балакаючи, йдуть
Солом'яна накидка й парасолька.

Весна відходить!
Запізніла вишня
Розгублено їй дивиться услід.

Йоса Бусон

Худ. Госюн, 18ст.

Весняний дощ!
Шкода мені людей,
Які не вміють вірша написати.

Скрекочуть жаби.
Вдень: «Скоріше б вечір!»
А поночі: «Скоріше б день настав!»

Сайгьо Хосі

1118 – 1190

Цей рік минає
Заснули у чеканні всі
Ті сні я знаю,
Весна приходить уві сні
Я світ чекаю...

Однією з національних форм японської поезії є **танка**, що складається з п'яти рядків. Танка, в перекладі означає – коротка пісня. Ця форма вірша не має рими.

Танка виникла у японській поезії у 8 ст. і досягла свого розквіту у 9 – 12 ст. Відомим майстром танка 12 сторіччя був **Сайгьо**.

Його поетичний доробок налічує близько 2000 віршів. Сайгьо був буддійським монахом, брав участь у поетичних турнірах, був небайдужий до краси природи.

Поезія Сайгьо відзначається філософською глибиною. Їй притаманні дві теми: неприв'язаність до всього сущого та відлюдництво. Найвідомішою його збіркою творів є «Гірська хатина».

Нині танка посідає одне з чільних місць у новітній японській поезії. Її представниками вважаються Масаока Сікі, Йосано Теккан, Ісікава Такубоку та ін.

У кожних воріт
Стоять молоді ялинки...
Святкування!
У кожній фанзі свічки...
Весну чекаймо!

Рьокан

1758 - 1831

Рьокан, (справжнє ім'я Ямамото Ейдзо) - один з кращих японських поетів доби Едо, дзен-буддійський ченець, філософ, і каліграф.

Життєвий і творчий шлях Рьокана багато в чому нагадує життя і творчість українського поета – філософа Григорія Сковороди (1722 - 1794). Не тільки тому, що він писав переважно свої вірші не рідною мовою. А тому, що Рьокан теж був мандрівним поетом-філософом, вбачаючи сенс життя в самопізнанні людини, цінуючи та оспівуючи найпростіші людські почуття: радість і журбу, втіху і смуток, дружбу і самотність, любов до рідної природи та батьківського краю, вміння співчувати іншим.

З чим порівняти в світі цім життя?
З луною,
Що крізь гори прокотившись,
Зникає в небі
Й кане в небуття.

Портрет

Що я залишу в спадок?
Навесні -
Вишневий цвіт,
Улітку – спів зозулі
І золото кленове – восени.

Блукав по світу в пошуках удачі
під дахом,
Просто неба ночував...
Та в снах
Щоночі край свій рідний бачив.

* * *

Живу у лісі
В хижці з трав та віття,
Де з року в рік
Плюща все довші коси,
Людських турбот не знаючи...
Лиш вітер
Спів лісорубів іноді доносить.
Латаю вдень
Стару чернечу свиту,
Вночі вірші читаю
Просто неба...
І всім завжди кажу,
Що в цьому світі
Для щастя людям небагато треба.

Кому мені
Свою печаль старечу
Повідати?
Забувши взять ціпок,
Плетусь на захід сонця в тихий вечір...

Бій барабанів, флейти звук високий
Доносяться з села...
А серед гір
Лиш сосен шум
Бентежить часом спокій.

Масаока Сікі

(1867 - 1902)

Великий поет японського “срібного” століття, “останній патріарх хайку”. Справжнє ім’я - Масаока Нобору. Він прожив не довге, але яскраве життя.

Його заслуга полягає в тому, що він зумів врятувати від загибелі традиційні жанри японської поезії танка і хайку.

Вірші Масаоки Сікі надзвичайно ліричні, наповнені трагічною любов’ю до життя, рідної землі, її чарівної природи, а також до людей, що населяють цю казкову землю.

Травнева злива!
Плавають в ставку
Водою вкриті лотоса листочки.

Весняний вітер
Сосни нахиляє,
Щоб замок краще бачити я міг.

Мій рідний край!
Куди не подивлюся —
Повсюди гори усміхаються мені.

Низьким поклоном
Поблизу воріт
Мене лілеї білі зустрічають.

По пелюстках
Червоної троянди
Повзе жовто-зелений павучок.

Гортензія,
Біло-блакитна в дощ,
У саяві місячному синьою здається.

Ісікава Такубоку

1886 – 1912

Ісікава Такубоку – поет, літературний критик,
гордість японської поезії.

Сльоза, упавши на пісок,
всотала в себе
тисячу піщинок.
Яка вона важка,
ця намистина - моя сльоза!

Де місце знайти таке,
в якому безжурно
ніч перебув би?
Згадаю свій дім -
серце холоне.

На піщаному березі білому,
Острівці
У Східному океані
Я, не витираючи вологих очей,
З маленьким граю крабом

На північному березі,
Де вітер, дихаючи прибоєм,
Летить над грядою днів,
цвітеш ти, як бувало,
Шипшина, і в цьому році?

Внесок Ісікава Такубоку в японську літературу дуже вагомий. Найкраща частина його літературної спадщини саме та, яка принесла йому світову славу - це танка «короткі пісні». У доробку поета налічується їх кільканадцять сотень.

Кожний танка Такубоку мав два плани: зовнішній, в якому зображували образи, факти або явища реальної дійсності, і внутрішній, які приховували почуття й переживання ліричного героя. Вірші поета відзначалися глибоким психологізмом, вони відтворювали всю гаму людських переживань.

Література з фондів бібліотеки
Вінницького національного медичного університету
імені М. І. Пирогова

Рьокан. Вибрані поезії [Текст] / Рьокан ; пер. Івана Бондаренка. – Київ : Грані-Т, 2008. – 264с.

Японская любовная лирика. / пер. со старояп. А. Глускиной. – М. : Худож. лит., 1988. – 254с.

Классическая поэзия Индии, Китая, Кореи, Вьетнама, Японии. – М. : Худож. лит. 1977. – 925с. (Библиотека всемирной литературы ; сер. 1 ; т. 16).

Електронні ресурси

Поезія Японії [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Електрон. дані. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki // Поезія_Японії. – Назва з екрана. – Дата доступу: 08.06.2017.

Дзюба Сергій. Розкоші і злидні поезії. Між сакурою і калиною [Електронний ресурс] / Сергій Дзюба // Хвиля Десни : [сайт Чернігів. обл. газети]. – Електрон. дані. – Режим доступу : http://www.hvilya.com/news/rozkoshi_i_zlidni_poeziji_mizh_sakuroju_i_kalinoju/2012-02-05-438 . – Назва з екрана. – Дата доступу: 08.06.2017.

Природа в стилі сансуй. Японские пейзажи кисти Koukei Kojima [Електронний ресурс] // Картины и Репродукции : блог интернет-магазина house of art. – Електрон. дані. – Режим доступу : <http://www.house-art.com.ua/blog/o-hudozhnikah/priroda-v-stile-sansuy-yaponskie-peyzazhi-kisti-koukei-kojima.html>. – Назва з екрана. – Дата доступу: 08.06.2017.

